Difícilment se li podia haver ocorregut a en Cristóbal una cosa més difícil que competir amb marca pròpia en un mercat ple de multinacionals, amb gegantins pressupostos de comunicació, distribució professionalitzada i concentrada i amb l'exigència logística imposada per la comercialització de productes frescos amb data de caducitat. Però aquesta mateixa dificultat ha obligat a desenvolupar les claus de la solidesa mercantil del projecte: producte i marca pròpia per arribar al consumidor final.

La Fageda no és una empresa de *discapacitats* que fa manipulats sense valor afegit per a tercers i que està permanentment exposada a les vicissituds de la feina que li encarreguen els seus clients industrials que desapareixen o es deslocalitzen fruit de la crisi o de la competència internacional. La Fageda té producte i marca propis i reconeixement del mercat, i aquestes són les seves senyes d'identitat i la seva fortalesa mercantil última.

Darrere la fi última de La Fageda hi ha un projecte empresarial fort. Però l'èxit d'aquest projecte empresarial no és més que un mitjà per aconseguir un objectiu: la integració i la millora de les condicions del col·lectiu al qual serveix. La Fageda és, doncs, una empresa amb forta ideologia, el primer tret de la qual és la centralitat de la persona i les seves capacitats. Segons el seu propi fundador *no existeixen discapacitats sinó gent amb diferents capacitats. A La Fageda, l'èmfasi es posa sempre en les capacitats, perquè tots servim per a alguna cosa, encara que no tots servim per al mateix* ".

Cristóbal és aragonès i se li nota. Idees claríssimes i innegociables, gran capacitat d'execució que rau en una determinació propera a l'obsessió. Pensament i acció indissociables.

I després, passió per la llibertat i per la responsabilitat personal i col·lectiva. Rebuig al paternalisme i a la sofisticació. Senzillesa i integritat com segells d'identitat i un notable olfacte natural per al negoci mercantil, posat al servei del projecte assistencial !

José Antonio Segarra és professor de Direcció Comercial a IESE Business School

CRISTÓBAL COLÓN

Notes biogràfiques

Ens podem imaginar algú que vulgui crear un negoci, però només amb persones amb malaltia mental i dirigit per un psicòleg que es digui Cristóbal Colón? Aquesta és la situació que es troba l'alcalde d'Olot, Joan Sala Villegas, a principis dels anys 80, quan un "Cristóbal Colón" se li presenta al despatx per muntar una empresa per a 14 persones en tractament psiquiàtric. L'alcalde sent que li tremolen les cames, pensant que, qui es troba davant seu, ha perdut realment el seny... Però un cop es refà de l'espant, decideix cedir a en Colón i a la seva colla un local a El Carme d'Olot, a prop dels bombers i de Ràdio Olot. Serà l'origen de La Fageda.

Per entendre aquest impactant episodi, cal remuntar-se als anys 50, a un poble de l'Aragó, Zuera. Colón, té 13 anys i acaba de perdre el seu pare, raó per la qual es veu obligat a marxar amb el seu tiet a aprendre l'ofici de sastre. Amb els anys acaba establint la pròpia sastreria a Saragossa i a veure el futur amb confort i esperança. Però dins seu, sent un rosec que el fa interrogar-se sobre sentit de la feina i de la vida i el porta a abandonar la sastreria i a entrar al psiquiàtric de "Las Delicias" de la mateixa ciutat com a "mosso de manicomi". Segons una frase que ha fet cèlebre, volia "ajudar-se a si mateix, ajudant els altres".

De fet, és la cerca del sentit el que, a partir d'aquell moment, el condueix per camins insospitats, passant del materialisme dialèctic que professava a una espiritualitat íntima i pregona, de contenir malalts amb crisis psicòtiques a voler muntar una empresa, de presentar-se sense tenir res al despatx de l'alcalde d'Olot a **aconseguir fabricar el iogurt natural més consumit a Catalunya**, **per davant les multinacionals**.

Però més encara que aquest succés, el que l'enorgulleix a ell i a les 350 persones que actualment treballen a La Fageda és poder atendre totes les demandes de feina de persones amb malaltia mental o discapacitat intel·lectual de la comarca de la Garrotxa, quan aquest col·lectiu pateix arreu taxes d'atur de fins el 80%.

Actualment, després de 37 anys, La Fageda és un projecte pioner a Europa com a model d'integració. Ha esdevingut un cas d'èxit estudiat en universitats i escoles de negoci de tot el món, que ha inspirat i inspira nombrosos empresaris i emprenedors.

Tot aquest projecte el va començar Cristóbal Colón. Ell ha viscut sempre en una cruïlla entre la bogeria, el sentit de la vida i les empreses.

Deia un autor francès: "Deixeu-me en pau amb les meves bogeries. No sabeu fins a quin punt una espurna de follia pot arribar a il·luminar la vida!".

Cristóbal Colón és l'exemple d'algú que, a través del treball i d'organitzacions "saludables", projecta una nova llum sobre les persones que pateixen discapacitat o malaltia mental, donant sentit a la seva feina i en definitiva a les seves vides.

info@respon.cat @respon_cat www.respon.cat

Amb el suport de: Generalitat de Catalunya Departament d'Empresa i Coneixement

Amb la col·laboració de: Consell General de Cambres de Catalunya

Cristóbal Colón

Premi **respon.cat** 2018

en reconeixement especial a la seva trajectòria
pel compromís en la Responsabilitat Social a Catalunya

respon.cat Iniciativa empresarial per al desenvolupament de la responsabilitat social a Catalunya

Em dic Cristóbal Colón i sóc president d'una cooperativa de malalts mentals que fabrica el iogurt La Fageda, probablement el millor iogurt del món...".

Aquestes van ser les primeres paraules que li vaig sentir a Cristóbal Colón com a participant en el programa de perfeccionament directiu (PDG) a l'IESE a l'octubre de 1998. No serien les darreres...

Setze anys abans, Cristóbal havia decidit embarcar-se, des del no-res més absolut, en un desig de dur a terme un projecte empresarial que ajudés a la integració social de discapacitats psíquics i persones amb trastorns mentals severs.

La formulació conceptual era simple però definitiva: desenvolupar iniciatives mercantils que generessin llocs de treball reals, estables i *amb sentit*. Cristóbal construeix sobre el convenciment que el treball és la principal via d'inclusió i participació en la societat. El treball no només és una activitat vital per a mantenir-se, sinó font d'equilibri i de seguretat personal a través del desenvolupament de l'autoestima i de la seva contribució a la societat. Aquesta autoestima, important per a tots, és definitiva en un col·lectiu tradicionalment exclòs, o tractat des del paternalisme, i amb una desigualtat d'oportunitats manifesta per accedir al mercat de treball. En concret, els col·lectius de persones amb discapacitat psíquica o amb trastorns mentals severs mostren a Espanya una obscena taxa d'atur del 80%. En no poder accedir a la feina, aquests col·lectius de persones estan en greu risc d'exclusió. A l'exclusió, s'hi sumen la marginació i l'estigma social... I a l'estigma, la pèrdua de referència personal i l'aïllament...

Doncs bé, trenta-sis anys després dels seus inicis, La Fageda, complint amb el seu compromís, ha trencat aquest cercle viciós, donant un treball retribuït a 135 empleats en el Centre Especial de Treball i atenent 63 persones en el seu Centre Ocupacional. La Fageda ocupa el 100% dels discapacitats psíquics i persones amb trastorns mentals severs de la comarca de la Garrotxa a Girona. Altres 170 professionals treballen a La Fageda... professionals que, com sol dir sornegueram en Cristóbal, *encara no tenim certificat de discapacitat, però hi estem de camí*.... La rendibilitat de les diferents iniciatives mercantils, entre les quals destaca per la seva dimensió la fabricació i comercialització del iogurt, és la base sobre la qual se sustenta el projecte amb fi social.

EN RECONEIXEMENT A CRISTÓBAL COLÓN

Els Premis Respon.cat van néixer per reconèixer empreses que haguessin destacat en els compromisos d'RSE. Però darrere les empreses hi ha persones que lideren aquest compromís responsable i el porten cap a l'excel·lència.

Així, per segon cop, el Jurat dels Premis Respon.cat ha volgut reconèixer una persona per la seva rellevància en el desenvolupament de la responsabilitat social a Catalunya. I ens ha emplenat de goig que enguany hagi volgut fer un acte d'agraïment a tota la tasca immensa de Cristóbal Colón al capdavant de la Fageda.

En Cristóbal ha estat un gran referent en la transformació dels centres especials de treball i en la capacitat de crear per a les persones amb capacitats diferents un model empresarial que, des de la no lucrativitat, ha estat capaç de fer-se present al mercat i merèixer la confiança per la feina ben feta. I el més important, donar una feina que dignifiqués a un col·lectiu tan necessitat.

La feina és un pilar fonamental en la qualitat de vida de les persones amb discapacitat i en el camí cap a la igualtat per a totes les persones. I La Fageda ha aconseguit generar oportunitats perquè centenars de persones amb especials dificultats puguin construir el seu projecte de vida.

Colón va ser un visionari i va lluitar amb el seu equip de manera incansable per fer front a tots els impossibles i les moltes maltempsades. Anys després, el cas de la Fageda s'estudia a escoles de negoci internacionals.

El fet de tractar-se d'un projecte social no ens ha d'ocultar la realitat d'un gran projecte empresarial. El fet de portar el compromís en el seu ADN no ha de treure mèrit a la gran aposta de responsabilitat social que han portat a terme. La Fageda abordarà els relleus al capdavant i seguirà amb nous reptes però la petjada del Cristóbal sempre serà una font d'inspiració tant per al seu sector com també per a totes les empreses que cerquin somnis impossibles.

Des d'aquí el nostre reconeixement a una figura clau en el camí de la responsabilitat social de les empreses catalanes.

Gràcies per aquest testimoniatge de vida, per tanta humanitat i gràcies per ensenyar-nos el camí, Cristóbal!

Josep Santacreu i Bonjoch
president de Respon.cat i conseller delegat de DKV Assegurances

Dr. Josep Torrell
Antic Director de l'Hospital Psiquiàtric de Salt i antic Coordinador de la Xarxa de Salut Mental de la Garrotxa

"He estat amb en Cristóbal des de l'any 1982, quan es va crear La Fageda. És una persona amb un compromís social i personal molt important que ha sabut entendre i respectar les persones que presenten deficiència intel·lectual o malaltia mental. D'altra banda, Colón es una persona molt treballadora que contínuament té nous projectes i que fins i tot sap rendibilitzar les dificultats."

Toni Vilà
GOP-UAB (Institut de Govern i Polítiques Públiques de la Universitat Autònoma de Barcelona)

"En Cristóbal és una persona singular i entranyable. Un lluitador incansable a favor de la dignitat i la millora de la qualitat de vida de les persones més vulnerables. En totes les seves actuacions sempre ha mostrat una gran generositat i saviesa i alhora creativitat i audàcia."

Juan José Alonso Llera
Professor de la CETYS University y de IPADE (Mèxic) i empresari

"Cristóbal me ha dejado una huella imborrable de cómo gestionar ideas, empresas e instituciones que mejoran la vida de la gente, generan recursos de manera sustentable y sostenible, embellecen los hogares, en fin, de una persona que se ha preocupado por crear un mundo mejor para vivir."

Manuel Palou i Serra
President de AEES Dincat
(Associació Empresarial d'Economia Social Dincat)
i President de la Fundació Viver de Bell-lloc

"Recordo frases carregades de sentit amb les quals Cristóbal Colón ens ha il·luminat, a aquells que compartim projectes com el seu. A la Fageda -diu- no treballem per fer iogurts. Fem iogurts per poder treballar. Sempre la missió per davant i la persona al centre. En l'aspecte més personal, de Cristóbal destacaria el seu agut sentit de l'humor, de traç fi, el seu amor a la naturalesa i especialment a la muntanya, com ho demostren els seus habituals passejos en companyia del seu gos, el seu confessat amor per la música, especialment per la de Claudio Monteverdi, el seu gust per una bona taula i una bona conversa."